

**СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА**

З В І Т

**ПРО РОБОТУ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО МЕТОДИЧНОГО ОБ'ЄДНАННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ БІБЛІОТЕК
СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

за 2021 рік

СУМИ- 2022

Головна бібліотека Територіального методичного об'єднання сільськогосподарських бібліотек Сумської області - наукова бібліотека Сумського НАУ у звітному періоді працювала у тісному контакті з бібліотеками коледжів, що входять в структуру СНАУ. Протягом 2021 року, переважну більшість якого навчальні заклади здійснювали навчальний процес у дистанційному режимі, робота бібліотек була спрямована на забезпечення навчального процесу та обслуговування користувачів у віддаленому режимі.

I. Обслуговування користувачів

У зв'язку з тим, що навчальні заклади протягом минулого року доволі довго проводили навчальний процес дистанційно та у змішаній формі, що було викликано карантинними заходами в країні, обслуговувати користувачів у бібліотеках було доволі складно. До того ж, у звітному році спостерігалось й зменшення загальної кількості читачів по об'єднанню - на 1777 чол. Спостерігається й досить відчутне зменшення кількості обслужено всіма підрозділами – на 1230 чол. Причинами цього можуть бути зменшення загальної кількості студентів в навчальних закладах, і, відповідно, науково-педагогічного й обслуговуючого персоналу.

Однак, на зважаючи на зменшення кількості користувачів, бібліотекам вдалося суттєво збільшити показники відвідувань бібліотек (на 88985) та книговидачі (на 330279), оскільки у звітному році бібліотеки продовжували обслуговування користувачів, не зачиняючись на локдаун (з дотриманням карантинних обмежень, соціальної дистанції та санітарних норм).

Основні показники роботи сільськогосподарських бібліотек на 31.12.2021 р. (у порівнянні з плановими показниками; підсумковий рядок – у порівнянні з попереднім роком)

	Користувачі		Книговидача	Відвідування
	Засидною картою	Обслужено всього		
НБ СНАУ	6355 (+2430)	14312 (-1188)	474237 (-10763)	115000 (-29000)
Бібліотека Глухівського агротехнічного фахового коледжу	1802 (+2)	5005 (+5)	141135 (+31135)	127366 (+27366)
Бібліотека Сумського фахового коледжу	679 (+4)	1884 (+4)	74609 (-981)	45513 (-10027)
Бібліотека Роменського фахового коледжу	711 (+11)	906 (-94)	50017 (-983)	40100 (-4900)
Бібліотека Маловисторопського фахового коледжу	730 (-70)	1200 (-300)	122356 (-8139)	21200 (-3300)
Бібліотека Охтирського фахового коледжу	635 (+235)	752 (+152)	40675 (+10675)	16516 (+4516)
Бібліотека Путивльського фахового коледжу	883 (-17)	1627 (-173)	59156 (-10844)	39076 (-924)
Всього по об'єднанню	11795 (-1777)	25686 (-1230)	962185 (+330279)	404771 (+88985)

Звісно, що у період, коли навчальний процес відбувався у дистанційному форматі, бібліотеки об'єднання в міру можливостей теж обслуговували своїх користувачів у віддаленому режимі. Книгозбірні вже давно були до цього готові, оскільки вже протягом багатьох років наповнюють необхідною інформацією власні сайти, електронну бібліотеку, повнотекстові бази навчальних видань, електронний репозиторій. Неабияку допомогу при обслуговуванні користувачів надавали й віртуальна довідкова служба, електронна доставка документів тощо.

Культурно-просвітницька та масова робота, що є одним із важливих напрямків роботи навчальних бібліотек, у звітному році виконувалася книгозбірнями в дещо обмеженому вигляді: проводилися заходи переважно дрібних форм на різнопланову тематику (дотримуючись порад щодо кількості учасників та санітарних норм і соціальних дистанцій). І хоча це суттєво знижувало відвідуваність заходів, їх загальна кількість була збільшена з метою охопити якомога більшу кількість користувачів. Про масові заходи усі бібліотеки об'єднання звітують перед своїми користувачами (на сайті бібліотеки СНАУ, університету, коледжів та на сторінках у соціальних мережах).

II. Координація комплектування та використання єдиних фондів бібліотек об'єднання

Ситуація з надходженнями до книжкових фондів у звітному році все ще залишалася незадовільною. У звітному році бібліотекою СНАУ було закуплено навчальних видань за бюджетні кошти (всього на суму 1495775,0 грн), придбання літератури за бюджетні кошти відбулося і у бібліотеці Глухівського агротехнічного фахового коледжу. Книгозбірні інших коледжів мають лише незначні надходження за рахунок передплачених періодичних видань та подарунків (у порівнянні до плану):

	2017	2018	2019	2020	2021
Бібліотека СНАУ	2536	3409	2885	3127	2355 (-1145)
Глухівський агротехнічний фаховий коледж	959	1074	1235	367	204 (-172)
Путивльський фаховий коледж	50	93	495	127	100
Роменський фаховий коледж	751	76	300	112	22 (-18)
Сумський фаховий коледж	330	211	618	48	111 (-42)
Охтирський фаховий коледж	10	7	383	51	- (-30)
Маловисторопський фаховий коледж	449	43	391	12	42 (+27)
Всього по об'єднанню	5085	4913	6307	3844	2834

На сьогодні документні фонди книгозбірень такі:

з	Всього	Навчальних видань	%
Бібліотека СНАУ	276842	126568	45,7
Глухівський агротехнічний коледж	87862	76700	87,3
Путивльський коледж	48387	27894	57,6
Роменський коледж	35167	24264	69,0
Сумський коледж	55795	39892	71,5
Охтирський коледж	32253	18886	58,6
Маловисторопський коледж	93287	63010	67,5

Як і у попередні роки, у звітному періоді проблему книгозабезпеченості користувачам усіх бібліотек (у віддаленому режимі ними можуть користуватися і читачі бібліотек коледжів) частково допомагали вирішувати повнотекстові бази даних (*Електронна бібліотека та Фонд електронних документів*), що створюються НБ СНАУ та налічують вже понад **17 5 тис.** повних текстів. Усі бібліотеки об'єднання мають і власні повнотекстові ресурси на допомогу навчальному процесу. В умовах дистанційної форми навчання ці бази надали можливість користувачам не залишитись поза навчальним процесом.

Відкритий доступ до повних текстів *Електронного репозиторію*, наповнення якого є одним із напрямків роботи Головної бібліотеки об'єднання, не тільки сприяє популяризації наукових здобутків викладачів університету, а й надає суттєву допомогу в обслуговуванні віддалених користувачів бібліотек. Сьогодні ресурс містить **9 391** документ. При обслуговуванні віддалених користувачів періодичними виданнями актуальною є і повнотекстова база *«Наукова періодика України»*, створена Національною науковою бібліотекою України ім. В. Вернадського. Посилання на цей ресурс пропонується на сайті НБ СНАУ.

На жаль, протягом звітного року не всі бібліотеки об'єднання мали змогу отримувати періодичні видання за передплатою. Так, наприклад, НБ СНАУ отримувала лише 8 назв журналів; Глухівський, Путивльський, Сумський та Роменський фахові коледжі отримували відповідно 22, 7,5 та 3 назви періодики; бібліотеками Маловисторопського та Охтирського фахових коледжів періодичні видання не були передплачені зовсім.

В бібліотеках об'єднання робота з обмінними фондами фактично зупинена, оскільки обмінні фонди містять переважно застарілі видання, що вже навряд чи будуть затребувані іншими бібліотеками. На сьогодні обмінний фонд НБ СНАУ становить **325** видань.

У звітному році усі всі бібліотеки об'єднання продовжили роботу щодо переведення фондів на систему класифікації УДК. Наразі ця робота завершена лише у бібліотеці Сумського фахового коледжу СНАУ.

III. Організація та створення корпоративного довідково-бібліографічного апарату

Бібліотеки об'єднання вже протягом багатьох років працюють над наповненням власних електронних довідково-пошукових апаратів і вже понад 10 років їх електронні каталоги представлені на базі електронного каталогу головної бібліотеки. Це створює умови для забезпечення користувачів своєчасною та повною інформацією про склад книжкового фонду кожної книгозбірні, надає можливість цілодобового доступу до інформації.

На сьогодні **електронні каталоги** бібліотек об'єднання містять таку кількість записів:

	31.12.20	31.12.21	Приріст
НБ СНАУ	141600	141650	+50
Сумський	35925	36772	+847
Роменський	12293	12293	-
Глухівський	48561	50075	+1514
Маловисторопський	19162	19162	-
Охтирський	15761	15761	-
Путивльський	11206	11206	-

На жаль, протягом року бібліотеками Маловисторопського, Путивльського, Сумського та Роменського фахових коледжів не проводилась робота над наповненням електронного каталогу. Причинами цього були як технічні причини, так і відсутність нових надходжень. Однак, не зважаючи на це, читачі усіх бібліотек все ж мали доступ до ЕК, завдяки їх розміщенню на платформі ЕК НБ СНАУ.

Працівники головної бібліотеки систематично роблять аналіз правильності створення різних видів записів в ЕК бібліотек-учасниць та надають рекомендації щодо виправлення помилок. Варто зауважити, що працівники бібліотек коледжів вже мають навички й достатній досвід роботи в САБ «Ірбіс». Усі бібліотеки об'єднання слідкують за якісним і достовірним наповненням своїх каталогів, систематично редагують їх і вилучають записи на видання, що вибули з фонду.

Бібліотеки науково-дослідних установ області через дорожнечу програмного забезпечення та відсутність посад бібліотекарів в установах, на жаль, не мають своїх електронних каталогів.

IV. Координація інформаційно-бібліографічного та довідково-бібліографічного обслуговування

Необхідність забезпечення доступу користувачів до інформаційних ресурсів навчальної бібліотеки у віддаленому режимі в умовах сьогодення є

однією з першочергових задач і спонукає книгозбірні до постійного пошуку способів представлення та розповсюдження інформації, змушує до систематичного коригування форм і методів обслуговування користувачів.

Для сучасних користувачів уже ввійшло в звичку перше знайомство з діяльністю бібліотеки здійснювати віртуально, тобто, спершу зайти на її сайт. І тому сьогодні web-сайти та web-сторінки є основною інформаційною вітриною для популяризації бібліотек, реклами їх діяльності й забезпечення користувачів інформацією. Власний сайт НБ СНАУ функціонує вже 10 років. Власні сайти мають і бібліотеки Сумського, Роменського та Глухівського агротехнічного фахових коледжів. Інші бібліотеки, як і раніше, представлені web-сторінкою на сайті коледжу.

Усі сайти та сторінки бібліотек об'єднання систематично наповнюються необхідними для користувачів корисними матеріалами, в т.ч. бібліографічними. Одним із найголовніших інформаційних ресурсів на сайті бібліотеки для користувачів є електронний каталог, що розкриває тематику бібліотечного фонду. Його доступність у віддаленому режимі, достатня наповненість вже оцінена користувачами НБ СНАУ та бібліотек коледжів, що теж представлені на нашому розподіленому каталозі.

Віддалені користувачі бібліотеки СНАУ протягом звітного року мали змогу користуватися й такими формами обслуговування як ***Віртуальна довідкова служба*** та ***Електронна доставка документів***.

Протягом року усіма бібліотеками об'єднання продовжувалась робота з пропаганди фонду шляхом створення віртуальних виставок, що представлялись на сайтах бібліотек.

Бібліотеки об'єднання (окрім бібліотеки Охтирського коледжу) окрім офіційних сайтів (сторінок) ще й провадять неформальне спілкування з молоддю в у соціальних мережах ***Facebook*** та ***Instagram***, для чого створені і активно наповнюються сторінки бібліотек, або групи. Тут є ширша можливість для популяризації книжкових фондів, заходів та послуг бібліотек.

Не зважаючи на доступність у відкритому доступі електронних каталогів, університетською бібліотекою та бібліотеками коледжів продовжувалась робота над створенням значної кількості рекомендаційних списків на допомогу засвоєнню окремих тем навчальних програм. Готувались також списки за замовленнями кафедр, окремих користувачів-науковців. Також у звітному році головна бібліотека об'єднання продовжувала інформувати користувачів про нові надходження, щоквартально публікуючи на сайті бібліотеки інформаційний поточний «Зведений бюлетень нових надходжень літератури до бібліотек Територіального методичного об'єднання сільськогосподарських бібліотек Сумської області», який, на жаль, складається переважно із надходжень до головної бібліотеки, оскільки надходження інших бібліотек-учасниць незначні.

Традиційно, у звітному році співробітниками інформаційно-бібліографічного відділу НБ СНАУ підготовлено до друку 2 *біобібліографічних покажчики* із серії «Біобібліографія вчених СНАУ»:

«Тарельник В'ячеслав Борисович», «Яковлєв Валерій Федорович» (показчики представлені на сайті бібліотеки у розділі «Видання бібліотеки СНАУ» та у електронному репозиторії СНАУ). Завершується робота над формуванням *науково-допоміжного бібліографічного показчика «Наукові праці викладачів СНАУ за 2020 рік»*.

Уже протягом кількох років оперативно здійснювати такий напрямок діяльності як бібліографічне інформування (ВРІ, ДОК) бібліотеці СНАУ дозволяє створення інформаційно-сервісної служби «Бібліотека - науковцям». Цей сервіс забезпечує абонентів інформацією про нові надходження (у формі рекомендаційних списків літератури) і повідомлень на особисту електронну пошту. Поступово збільшується кількість абонентів ВРІ, розширюється кількість тем та збільшується кількість наданої інформації (цьогоріч надіслано вже 975 інформаційних повідомлень). Кількість абонентів ДОК та кількість тем залишаються стабільними (5 та 10 відповідно). Всі повідомлення надсилалися абонентам електронною поштою.

V. Матеріально-технічна база

Матеріально-технічна база бібліотек об'єднання не зазнала змін.

У звітному році бібліотекою СНАУ продовжена робота щодо облаштування книгосховища для застарілої, непрофільної та невикористовуваної літератури. Протягом року співробітниками відділу обслуговування користувачів та книгозбереження проводився аналіз фондів, відбір літератури за відповідними критеріями та передача її до книгосховища. В той же час здійснювався процес переведення на УДК видань, що отримані бібліотекою раніше. На жаль, через недофінансування у зв'язку із карантинними заходами, не було завершено переобладнання однієї із залів у бібліотеці в open-space: подальша заміна меблів та ремонтні роботи перенесені на наступний рік.

У головній бібліотеці об'єднання у звітному році було списано 7 одиниць комп'ютерної техніки застарілих моделей. Станом на кінець року бібліотека має 23 комп'ютери (13 – АРМ для користувачів, 10 – АРМ для співробітників).

На жаль, інші бібліотеки об'єднання протягом звітного року не отримували нової техніки, хоча деякі гостро потребують. Ремонтні роботи також не проводились.

В усіх бібліотеках коледжів виділено інформаційні зони, де користувачі мають змогу працювати з комп'ютерною технікою. Усі книгозбірні об'єднання забезпечені Wi-Fi-покриттям.

Усі бібліотеки об'єднання потребують додаткових приміщень для книгосховищ.

VI. Науково-методична робота.

Кадрове забезпечення бібліотек об'єднання

До Територіального методичного об'єднання сільськогосподарських бібліотек Сумської області входять 10 бібліотек:

- НБ СНАУ – головна бібліотека (13 штатних одиниць)
- Бібліотека Глухівського агротехнічного фахового коледжу (7)
- Бібліотека Маловисторопського фахового коледжу (1)
- Бібліотека Охтирського фахового коледжу (2)
- Бібліотека Путивльського фахового коледжу (2)
- Бібліотека Роменського фахового коледжу (2)
- Бібліотека Сумського фахового коледжу (3)
- НБ Глухівської дослідної станції луб'яних культур -
- НБ Іванівської ДСС -
- НБ Інституту сільського господарства Північного Сходу -.

У звітному році суттєвих кадрових змін у бібліотеках об'єднання не відбулося, лише штат головної бібліотеки зменшився на 1 штатну одиницю.

Усі співробітники головної бібліотеки мають фахову освіту (1 – базову вищу, 1 – базову вищу та повну вищу нефахову, 11 – повну вищу фахову). 1 співробітник бібліотеки Маловисторопського коледжу (єдиний співробітник цієї бібліотеки) наразі здобуває фахову освіту (базову вищу). Майже усі співробітники інших бібліотек об'єднання мають фахову освіту (вищу та базову вищу).

Протягом звітного року усі працівники бібліотеки об'єднання мали змогу звернутися до провідних фахівців НБ СНАУ і проконсультуватися з питань, які їх цікавлять. Співробітники головної бібліотеки завжди відкриті до спілкування і готові обмінятися досвідом та допомогти у вирішенні того чи іншого виробничого питання. Спілкування відбувається переважно за допомогою мобільного зв'язку та електронної пошти.

У 2021 р. проведено спільних заходів з бібліотеками об'єднання:

- традиційну щорічну нараду **«Діяльність сільськогосподарських бібліотек Територіального методичного об'єднання у 2020 р.: основні досягнення, проблеми, шляхи до успіху»** (січень);
- проблемний семінар **«Виховання культури пошуку і споживання інформації у студентської молоді: роль бібліотеки»** (травень);
- практичний семінар **«Що таке академічна доброчесність і до чого тут бібліотеки ЗВО»** (грудень).

Усі семінари, враховуючи карантинні обмеження і неможливість колег з фахових коледжів бути присутніми фізично, були проведені дистанційно, можливостями онлайн-конференцій на платформі Zoom. До участі в семінарі залучалася завідувач бібліотеки Глухівського агротехнічного коледжу Зуєва О. І.; нею була підготована доповідь.

На жаль, у зв'язку з карантинними обмеженнями не вдалося здійснити відвідування жодної з бібліотек об'єднання.

У звітному році два співробітники бібліотеки Сумського НАУ пройшли курси підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників при ННСГБ у дистанційному режимі. Потребують підвищення кваліфікації 4 співробітники головної бібліотеки та 7 з коледжів.

У той час, коли навчальний процес відбувався дистанційно і відвідувачів бібліотек було обмаль, співробітники бібліотек знайомилися з роботою вітчизняних та світових бібліотек, вивчали їх досвід роботи з віддаленими користувачами, підвищували кваліфікацію, беручи участь в онлайн-конференціях, вебінарах:

- науково-практичний семінар *«З толерантністю в серці»*, який проводився в рамках Міжнародного дня людей з особливими потребами;
- *«Чому бібліотеки – це серце цифрової освіти, і як зробити їхню цінність для громадян максимальною»*;
- *«Управління конфліктами у бібліотеках»*;
- *«Просування іміджу бібліотеки в соціальних мережах»* та ін.

У звітному році продовжена традиція щодо проведення головною бібліотекою внутрішньобібліотечних занять з підвищення кваліфікації співробітників (за затвердженим планом). Цьогоріч тематика питань, що розглядалися на заняттях, були присвячені актуальним проблемам розвитку бібліотечної справи в Україні та за кордоном:

- Професійні компетенції бібліотекарів: нові стандарти та виклики часу;
- Медіакомпетентність як основна складова професійної компетентності сучасного бібліотекаря;
- Бібліотечний простір: досвід зарубіжних бібліотек щодо його організації;
- Вікі-технології: можливості використання в бібліотеці;
- Бібліотека як форма інформаційного посередництва;
- Бібліотеки та соціальні медіа: технологія взаємодії;
- Показники ефективності роботи бібліотек та сучасні критерії оцінювання якості роботи бібліотеки;
- та ін.

У звітному році співробітники головної бібліотеки також брали участь у таких заходах:

- VII Науково-практичній online конференції *«Бібліотечна справа у сучасних інформаційно-комунікативних процесах: тенденції та перспективи»* (19-25 квітня 2021 р.). На конференцію підготована доповідь: Білошапою С. В. *«Репозитарій Сумського НАУ як засіб популяризації доробок науковців: аналіз за результатами анкетування»* (посилання на статтю: <https://conf.oa.edu.ua/index.php/libconf/libcon202104/paper/view/299/83>);
- Науково-практичній конференції *«Науково-інноваційний розвиток агровиробництва як запорука продовольчої безпеки України: вчора, сьогодні, завтра»* (17 листопада 2021 р., м. Київ). На конференцію підготована доповідь: к.і.н. Комликовою Г. І. *«Трансформація*

інформаційно-бібліотечного сервісу бібліотеки Сумського НАУ до викликів сьогодення» (готується до друку).

Протягом звітнього року директор та завідувачі відділів НБ СНАУ продовжували розробляти та редагувати інструктивно-методичні документи, що регулюють внутрішні бібліотечні процеси.

Діяльність НБ СНАУ та бібліотек об'єднання систематично висвітлюється на сайтах коледжів. На сайті бібліотеки СНАУ робота бібліотек коледжів представлена у рубриці «Бібліотусовка», підрубрика «Територіальне методичне об'єднання сільськогосподарських бібліотек» (<https://library.snau.edu.ua/teritorialne-metodichne-obyednannya-silskogospodarski-x-bibliotek-sumskoї-oblasti/>). Майже всі бібліотеки регулярно висвітлюють бібліотечні події в соцмережі Facebook.

Голова Територіального методичного
об'єднання сільськогосподарських
бібліотек Сумської області

Г. І. Комликова